

Отримано: 29 березня 2024 року

Прорецензовано: 6 квітня 2024 року

Прийнято до друку: 12 квітня 2024 року

e-mail: nataopryshko21.11@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1964-5821>

Researcher ID: E-6935-2023

DOI: 10.25264/2519-2558-2024-22(90)-153-156

Опришко Н. О. Фразеологічні одиниці з концептом “кінь” як засіб ословлення пересування у просторі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 22(90). С. 153–156.

УДК: 811.161

Опришко Наталія Олексіївна,кандидат філологічних наук, завідувач кафедри філології та лінгводидактики
Харківського національного автомобільно-дорожнього університету**ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З КОНЦЕПТОМ “КІНЬ”
ЯК ЗАСІБ ОСЛОВЛЕННЯ ПЕРЕСУВАННЯ У ПРОСТОРІ**

У фразеологічних системах майже всіх індоєвропейських мов асоціації, пов'язані з образом і символом коня, досить стійкі і не відрізняються суттєво в різних мовах. Це впливає зі схожих умов розвитку відповідних країн і, отже, подібного сприйняття коня у свідомості носіїв мови. Більшість таких слів мають яскраву образність, а тому відіграють важливу роль у створенні фразеологічних одиниць. Варто мати на увазі, що слово «кінь» з давніх-давен набуло символічного значення, оскільки тоді воно мало виняткове значення в побуті людей (стає незамінним багатофункціональним помічником, на відміну від інших тварин, які могли замінити його лише в певній ситуації). Крім того, завдяки зовнішнім (краса, грація) і внутрішнім (витривалість, швидкість, сила) характеристикам кінь використовувався представниками різних верств населення, що сприяло поширенню його символізації. Але, як відомо, символічне значення можна набути лише в стабільному контексті, тому «кінь» стає словом-компонентом великої кількості словосполучень у різних мовах, і в результаті вони еволюціонували до словосполучень або множинних виразів, які згодом набули ідіоматичної природи. У фразеологізмі, де лексичне значення кожного слова не має значення, ми сприймаємо весь вислів як неподільну цілісність, де те чи інше слово-складник мотивує значення одиниці в цілому. Зважаючи на це, в нашому дослідженні ми виокремили з корпусу фразеології української мови всі фразеологізми зі словом “кінь” і зробили спробу їх типологізації (за тематичними групами, мовною належністю кореня слова та семантикою). Особлива увага приділялася осмисленню коня як майже безальтернативного засобу та способу пересування у просторі, через що фразеологічні одиниці із відповідним концептом цілком можна вважати способом і засобом ословлення пересування у просторі в українській мовній картині світу.

Ключові слова: фразеологізм, зоосемічна фразеологічна одиниця, концепт, символічне значення, слово-компонент “кінь”, пересування у просторі.

Natalia Opyrshko,PhD in Philology, the Head of the Philology and Linguistic Didactics Department,
Kharkiv National Automobile and Highway University**PHRASEOLOGICAL UNITS WITH THE CONCEPT-WORD “HORSE”
AS A MEANS OF VERBAL EXPRESSION OF MOVEMENT IN SPACE**

In the phraseological systems of almost all Indo-European languages, the associations related to the image and symbol of the horse are quite stable and do not vary significantly in different languages. This follows from the similar conditions of development of the respective countries and, therefore, a similar perception of the horse in the minds of native speakers. The majority of such expressions have vivid imagery, and therefore play an important role in creating phraseological units (idioms). It should be born in mind that the word «horse» has acquired a symbolic meaning since ancient times, because then it had an exceptional importance in people's lives as an irreplaceable multifunctional assistant, unlike other animals that could replace it only in certain situations. In addition, due to its external (beauty, grace) and internal (endurance, speed, strength) characteristics, the horse was used by representatives of various social strata, which contributed to its symbolization. Since symbolic meaning can be acquired only in a stable context, the word “horse” becomes a constituent concept of a large number of phrases in different languages, and as a result, they evolved into phrases or expressions that later acquired an idiomatic nature. In phraseology, where the lexical meaning of each word does not matter, we perceive the entire expression as an indivisible whole where one or another component word motivates the meaning of the unit in general. Taking this into account, in the current study we have singled out from the corpus of the Ukrainian phraseology all units with the word «horse» and made an attempt to typologise them (by thematic groups, linguistic affiliation of the word root, and semantics). Special attention was paid to the understanding of a horse as an almost irreplaceable means of movement in space, due to which phraseological units with the corresponding concept can be considered a verbal means of expressing movement in space in the linguistic picture of the world of a Ukrainian person.

Key words: phraseology, zoosemic phraseological unit, concept, symbolic meaning, word-component “horse”, movement in space.

Постановка проблеми. Фразеологія як наука почала формуватися на початку ХХ століття. На сьогодні існує велика кількість різноманітних наукових розвідок, присвячених згаданому розділу лінгвістики. Але не зникла цікавість до цієї проблеми, і досі науковці різних поколінь та лінгвістичних шкіл її розробляють. Це пояснюється передусім великою функціональною, семантичною, структурною різноманітністю тих одиниць, що сприймаються як стійкі сполуки слів.

Саме слово *фразеологія* буквально означає «учення про звороти мови» (від грецьких слів *phrasis* – зворот, вислів – і *logos* – поняття, вчення). Становленню фразеології як галузі мовознавства, що поступово вицлюювалася із синтаксису, лексикології і стилістики, сприяло, з одного боку, ґрунтовне дослідження природи словосполучень, а з іншого – висвітлення у стилістико-семантичному плані стійких комплексів слів, відомих як ідіоми (Ш. Баллі, А. Семе та ін.). Розвиток фразеологічних студій в Україні пов'язаний з іменами Л. А. Булаховського, П. Й. Горещького, І. К. Білодіда, І. Г. Чередниченка, П. П. Плюща та інших. Українські вчені порушували й активно досліджували найрізноманітніші питання фразеології. Українська фразеологія – і функціональна, й історична – виростає на міцному фундаменті фольклористичних, етнографічних, особливо етнолінгвістичних, загальнофілологічних праць, цінних фразеологічних збірань О. О. Потєбні,

М. Ф. Сумцова, І. Я. Франка, М. І. Костомарова, П. П. Чубинського, П. О. Куліша, М. Номиса, Б. О. Ларіна. Вітчизняні мовознавці ХХ століття працювали над різними аспектами цієї відносно ще молоді на той час дисципліни. Висвітлювалися питання семантики фразеологічних одиниць (ФО), стилістики їхнього використання, історії, етимології та становлення. Опрацьовувалася також і діалектна фразеологія української мови. Великої ваги набули зібрання загальномовної національної фразеології, її практичне й теоретичне вивчення. На межі ХХ–ХХІ століття помітно активізуються дослідження різних аспектів літературної фразеології, як-от “місце фразеології в системі мови, фраземіка в системі ідіостилю, фразеологізовані речення, фразеологія як вираження національного менталітету, фразеологічні інновації, системні відношення компонентів фразеологічних одиниць, компоненти у складі фразеологічних одиниць, символи у фразеологічній системі мови, семантика і динаміка окремих тематичних груп” (Яцьків, 2014: 253).

Якщо коротко оглянути корпус фразеологізмів української мови, побачимо, що в ньому репрезентовані найрізноманітніші сфери буття народу: його історії, особливості суспільних взаємин минулих епох, виробничої діяльності і побуту, морально-етичного кодексу і родинних стосунків. Тут знайшли відображення своєрідність тваринного і рослинного світу, географічного оточення і природних умов. Досить велику частку фразеологічного фонду становлять одиниці, сформовані під впливом певних історичних обставин, вікопомних подій. Серед них дослідники виокремлюють такі групи: 1) наслідки трагічних подій (спустошення, грабіжництво, здирство, несподіваність появи, галас, повстання, боротьба); 2) професійно-термінологічна сфера (ткацько-прядильне ремесло, кравецьке, шевці, чинбарі, лимарі, ковальське ремесло, мливарська справа, рибалки, гончарське ремесло, будівельна справа, перукарі, військова справа, моряки тощо); 3) духовна сфера життя: наука, культура і розваги (театр, музика, різні галузі науки: математика, фізика, астрономія, космонавтика, хімія, медицина, розвиток писемності і друку – а також картярська гра); 4) релігійно-міфологічні сюжети (Бог, релігійні ритуали, народні звичаї і обряди, вірування, забобони, чарівництво, ворожіння); 5) фольклор і художня Література (див.: Баран, Зимомря, 1999: 57–58).

Фразеологічний фонд української мови можна поділити також і на інші групи, але в кожній із них виокремлюються численні фразеологічні одиниці зі словами-концептами на позначення тварин (зоосемічні ФО). Такі фразеологізми не є винятковим явищем української мови, і водночас саме вони демонструють, як давня народна символіка закріпилася у вжитку сучасних людей шляхом певної «консервації» в структурі фразеологізму. Символічні образи, безпосередньо пов’язані із певними тваринами, важливими для життя та побуту прадавніх українців, засвідчують не лише поетичні погляди людей на природу, а й різнобічно відбивають матеріальне і духовне життя народу. Серед таких символічних образів є і слово “кінь”, фразеологізми із яким становлять цікаву та різноманітну групу зоосемічних фразеологічних одиниць.

Символізація коня відбулася у найдавніші часи, оскільки вже тоді він посідав винятково важливе місце у повсякденному житті людей: був незамінним багатофункціональним помічником у господарстві. Але ще важливішу роль кінь відігравав у пересуванні людини в просторі: його використовували під час сільськогосподарських робіт, перевезень, мандрівок тощо. Через що можемо зробити висновок, що кінь як тварина, а пізніше – як символічний образ, закладений у свідомості народу, стає певним символом вербалізації пересування у просторі, протягом довгих століть саме з ним і пов’язаного.

Отож, метою нашого дослідження й аналіз фразеологічних одиниць зі значеннєво-творчим концептом “кінь” у сучасній українській мові. Посилання на подібну роботу можна знайти в роботі В. І. Руснака про дослідження Гутмана та Черемисіна (1976), які класифікували фразеологізми, «пов’язані з образом “cheval” (кінь) у російській і французькій мовах» (Руснак, 2011: 330). Але нашими першочерговими завданнями є: 1) відстеження слова-концепту “кінь” у фразеології української мови; 2) після виокремлення всіх прикладів розподілення їх за тематичними групами; 3) виділення в межах кожної групи фразеологізмів, які називають предмет чи явище, характеризують їх, описують, містять значення дії чи її ознаки (шляхом визначення частини мовної належності кореневого слова) з урахуванням семантики всієї одиниці. Отже, об’єктом дослідження є весь фонд української фразеології за “Словником фразеологізмів української мови” (Білоноженко, 2003), а предметом – усі фразеологічні одиниці з компонентом-словом “кінь” у них.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ставлення до образу й символу коня ніколи не було однобічним. Кінь є водночас символом сонця і потойбіччя, циклічності розвитку світу, в давніх слов’ян – “символом смерті та воскресіння сонячного божества; багатства та могутності; степу, швидкості, волі; вірності та відданості” (Потапенко, 2015: 114). Амбівалентна природа символіки коня лягла в основу численних фразеологічних одиниць української мови із відповідним словом-компонентом, або ж концептом. Причому у цих фразеологічних одиницях знайшли своє відображення як позитивні, так і негативні аспекти символіки коня. Причому, «людська свідомість не знає обмежень у процесі створення зоонімічних характеристик» (Башук, 2020: 200).

Як уже зазначалося раніше, розуміння коня як робочої сили є спільним для більшості індоєвропейських мов, і українська тут не виняток. Меншою мірою пов’язана із вербалізацією пересування у просторі, ця чисельна група ФО дає змогу простежити, наскільки міцно у народній свідомості символ коня переплетений із працею, працівником і працюваністю.

Так, у тематичній групі “**Кінь як робоча сила**” важливою є підгрупа “**Починати щось робити**”, виділяємо такі фразеологічні одиниці, як: *осідлати свого коня (коника)*, тобто починати розмову на улюблену тему або діяти власними випробуваними методами, прийомами тощо (оцінка ситуації, образ дії). У цьому фразеологізмі концепт “кінь” (“коник”) використовується відповідно до бачення цієї тварини як першого помічника у будь-якій справі, що сформувалося в межах української (ширше – слов’янської) культурно-історичної традиції. Окремо в цю тематичну групу входить стилістично маркована інтернаціональна фразеологічна одиниця *осідлати Пегаса* – навчитися писати поетичні твори, стати поетом (значення дії) – пов’язана з Пегасом як персонажем давньогрецької міфології (крилатий кінь, один із супутників Аполлона та дев’яти Муз). Саме сприйняття коня як найпершого помічника під час виконання якої-небудь роботи поєднує ці фразеологізми зі значенням початку дії.

До підгрупи “**Дескриптивні характеристики**” в межах тієї самої тематичної групи належать фразеологізми, наявність концепту “кінь” у яких зумовлена розумінням цієї тварини як робочої сили. Наприклад, маємо ФО у *доброто коня* – *не довгі верстви* на позначення роблячої людини, хорошого, сумлінного робітника. Фразеологізм *старий кінь борозни не*

зіснує теж є описовою характеристикою, називаючи досвідчену людину, яка своїм досвідом не може зашкодити якій-небудь справі. Як бачимо, часто саме працездатність коня сприяє його однаковому розумінню у свідомості носіїв мови.

В межах значеннєвої парадигми, пов'язаної з працею (роботою або діяльністю), виділяємо також тематичну підгрупу “Спонукає до дії, праці, діяльності”, де маємо значення “давати свободу дії” через фразеологізм, опосередковано пов'язаний із конем, *відпустити віжки* (типовий засіб управління кіньми) та протилежне йому “примушувати виконувати дію” (ФО *силуваням конем не доробишся* на позначення невиконання роботи в повному обсязі – за кількісними чи якісними показниками – під примусом). Окремо виділяється значення “діяти спільно, разом”. *На коня* – єдина тут фразеологічна одиниця-вигук – вживається зі словом “пити” та має значення “за благополучну, щасливу дорогу”. Це вже певне ословлення пересування у просторі, пов'язане насамперед із усвідомленням коня як постійного супутника, який завжди поруч, зокрема – під час різноманітних подорожей. Велику роль тут відіграє сприйняття коня не лише як засобу пересування, а як постійного друга та супутника, втрата якого зводить справу нанівець. Хоча маємо зазначити, що ідіоми цієї групи більш широко представлені в інших європейських мовах (зокрема англійській).

Тематично близьке до попередньої групи значення “спосіб досягнення мети” налічує лише один фразеологізм – *хід конем* – на позначення дії або прийому, спрямованих на досягнення якоїсь мети без конфронтації, конфліктних ситуацій (етимологічно фразеологізм пов'язаний із грою в шахи, де кінь – досить значуща фігура, вдалий хід якою може миттєво змінити ситуацію гри).

Окремо виділяємо групу “**Кінь як уособлення певних особливостей характеру та поведінки людини**”. До складу цієї групи належать такі фразеологічні одиниці: *як хто на сто коней висадив* – на позначення людини, яка перебуває у піднесеному настрої (кінь як втілення сили та піднесеності духу стає основою цього фразеологізму) та *викидати коника* – робити що-небудь незвичайне, несподіване або легковажне, безглузде, нерозумне або діяти підступно (суть фразеологізму коріниться у прямому значенні словосполучення “викинути коника (коня)”, адже таке могла зробити лише нерозумна людина, зважаючи на те, що кінь – символ достатку родини та перший помічник господаря).

Тематична група “**Кінь як спосіб пересування**”, основний зміст якої полягає в ототожненні коня із швидким та зручним способом пересування людини, а також транспортування вантажу чи багажу, не є надто численною в українській мові, на відміну від, скажімо, англійської (див.: Марценюк, Ременяк, 2023) або французької (Руснак, 2011). Сюди належить фразеологічна одиниця *і конем не доженеш* як в її адвербіальному (“дуже швидко”), так і в дескриптивному (хто-небудь дуже швидкий, прудкий, швидко бігає) значенні.

Проте близька попередній групі “**Просторові поняття, пов'язані з конем**” налічує більшу кількість фразеологічних одиниць. Сюди належить інтернаціональний фразеологізм *авгієві стаїні*, що походить із давньогрецької міфології та має дескриптивні значення (сильно забруднене місце, де зазвичай панує безлад або те, що знаходиться у край захаращеному стані). Оскільки коня як засіб пересування використовували частіше для поїздок на далекі відстані, за метафоричним перенесенням концепт коня через поняття відстані пов'язується з розміром. Відтак до цієї тематичної групи належать такі українські фразеологічні одиниці, як *і конем не об'їдеш* – не обминеш, не уникнеш кого / чого-небудь (просторове поняття) або жартівливе дуже товстий, огрядний (описова характеристика – переважно людини) та *хоч конем грай* – дескриптивна характеристика, яка, з одного боку, має значення “досить великий, просторий; багато вільного місця десь (просторо)”, але з іншого – уживається для підсилення супровідного слова; надто, дуже; зрештою просто кількісного значення “досить багато”. Обидва тлумачення впливають із суто побутової необхідності мати достатньо місця для утримання коня та роботи з ним.

До групи “**Негативні аспекти символіки коня**” належать фразеологічні одиниці, об'єднані негативною конотацією, наприклад, із адвербіальним значенням образу дії “діяти неправильно”. Сюди належать ФО *і в хвіст і в гриву* – нещадно, із застосуванням сили – яка відбиває погане ставлення людини-господаря до свого коня, та *сон рябій кобилі розказувати* – говорити чи переказувати нісенітницю.

Дескриптивне значення “хитрий, підступний” відбивається частково у фразеологізмі *темна конячка* (маловідома особа), виникнення якого хоча і може бути пов'язане з конем як постійним супутником людини, але більше підкреслює негативну символіку чорного (темного) кольору, що влітається у семантику одиниці, надаючи їй виразно негативного забарвлення. Основним же для цього значення є вислів *троянський кінь* – інтернаціональна фразеологічна одиниця, вкорінена у свідомості європейців з часів давньогрецького гомерівського епосу як уособлення хитрощів і підступності, що певним чином характеризує особу або явище.

Постійна присутність коня у господі сільського мешканця відбивається на рівні фразеологічної системи мови у низці одиниць, характерних для розмовного стилю. Так, серед негативних аспектів символіки коня як слова-компонента ФО виділяємо значення «займатися непотрібною справою, робити щось марно», де слово-компонент “кінь” є ключовим, як-от: *кінь здох, встань і йди* – діалектичний фразеологічний вислів на позначення марних спроб якось вплинути на ситуацію, яку вже неможливо змінити.

Споріднене, але вже атрибутивне значення «зайвий, непотрібний» містить фразеологізм *(не) приший кобилі хвіст* (його етимологія пов'язана винятково із зовнішніми характеристиками).

Кінь як постійний супутник козака чи шляхтича, відповідно, людини гордої та гонорової, яка усвідомлює собі ціну, а інколи й переоцінює власну персону, становить історичні передумови появи значення “пихато, зверхньо поводитися” та “бути зверхнім, пихатим” (відповідно на позначення образу дії та ознаки людини), що відбиваються у ФО *на коні не під'їдеш* (людина, до якої неможливо знайти підхід, які б методи не використовувалися). В українців таке сприйняття пов'язується саме з пересуванням верхи як найбільш поширеним і зручним методом пересування.

Окремо виділяємо тематичну групу “**Сталі назви**”. Наявність концепту “кінь” у її фразеологізмах можна простежити тільки на глибокому етимологічному рівні. Як зазначає О. Левченко, “більшість із них утворилася шляхом метафоричного чи метонімічного перенесення ознак” (Левченко, 2001: 208). У межах цієї групи можна виокремити певні підгрупи фразеологічних одиниць. Це можуть бути конкретні предмети чи механізми (*сталевий кінь* на позначення трактора, як втілення прогресу, що прийшов на зміну коневі у сільському господарстві) або абстрактні поняття (*коняча доза* – велика порція,

пов'язана з уявленням про те, що коневі потрібно багато їжі). Подібне перенесення значення, пов'язане із ненажерністю коня, спостерігається в низці інших фразеологізмів у різних народів. Так, скажімо, у корпусі англійської фразеології можна виділити цілу тематичну підгрупу ФО зі значенням “багато їсти”, тоді як в уявленні українця із ненажерливістю радше асоціюється свиня (див.: Ужченко, 2000: 12).

Висновки та перспектива подальших досліджень. Як бачимо, фразеологізми з компонентами-зоонімами “становлять окрему підсистему загального корпусу української фразеології, що досить повно й концептуально представляє різні сфери матеріального й духовного життя українського народу” (Франчук, Поздрань, 2019: 41), і серед них одиниці із словом-компонентом “кінь” трапляються часто, демонструючи яскраво виражену національну та культурну своєрідність і певну амбівалентність сприйняття цієї свійської тварини на українських теренах. У процесі роботи було виокремлено з фонду фразеологізмів української мови 26 фразеологічних одиниць із словом-концептом “кінь”, у яких відбилися позитивні та негативні аспекти символіки образу коня. Так, можна підбити підсумок, що головним у сприйнятті коня в українській мовній картині світу є усвідомлення його як допомоги по господарству, інколи – звичайної робочої сили, рідше на передній план виходять негативні аспекти його характеристики. Але найчастіше кінь або ж опосередковані згадки про нього пов'язуються із ословленням простору та/або пересування у просторі. Проте ця студія не є єдино можливим варіантом аналізу та типологізації відповідних фразеологічних одиниць. Знаходячись на перехресті дослідження фразеології мови як вираження національного менталітету і вивчення й аналізу символів, які лягли в основу фразеологічних одиниць, робота відкриває перспективи подальших досліджень у цій царині, зокрема й із питань компаративної лінгвістики в цілому та компаративної фразеології як її окремої галузі.

Література:

1. Баран Я., Зимомря М. Теоретичні основи фразеології: навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов університетів та педагогічних інститутів. Ужгород : Закарпатська обласна організація Товариства книголюбів України, 1999. 176 с.
2. Башук Н. П. Фразеологізми із зоонімічним компонентом в німецькій та українській мовних картинах світу. *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”: серія “Філологія”*. Острого : Вид-во НаУОА, 2020. Вип. 9 (77). С. 200–203.
3. Енциклопедичний словник символів України / за заг. ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, В. В. Куйбіди. Корсунь-Шевченківський : ФОРМ Гаврищенко В. М., 2015. 912 с.
4. Левченко О. П. Принципи зооцентризму у фразеотворенні. *Проблеми зіставної семантики*: зб. наук. ст. Київ : КДУ, 2001. С. 206–209.
5. Марценюк О. Г., Ременяк С. В. Структурно-семантичні особливості англійських фразеологізмів-зоонімів та їх українськомовні еквіваленти. *Молодий вчений*. 2023. № 1.1 (113.1). С. 54–57.
6. Руснак В. І. Зоосемічні фразеологічні одиниці як носії національно маркованої вторинної номінації. *Наукові записки. Серія “Філологічна”*. Острого : Вид-во НаУОА, 2011. Вип. 19. С. 329–336.
7. Словник фразеологізмів української мови / уклад.: В. М. Білоноженко та ін. Київ : Наукова думка, 2003. 1114 с.
8. Ужченко Д. В. Семантика українських зоофразеологізмів в етнокультурному висвітленні: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 2000. 20 с.
9. Франчук Н. Л., Поздрань Ю. В. Семантична класифікація українських фразеологізмів із компонентом-зоонімом. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. Т. 30 (69). № 1. Ч. 1. С. 38–42.
10. Яцьків М. Ю. Здобутки сучасної української фразеології у контексті новітніх парадигм лінгвістичних досліджень. *Міжнародний науковий вісник: збірник наукових статей за матеріалами XXVII Міжнародної науково-практичної конференції, Ужгород–Будапешт, 26–29 листопада 2013 року* / ред. кол. В. І. Смоланка (голова), І. В. Артьомов та ін. Ужгород : ДВНЗ “УжНУ”, 2014. Вип. 8 (27). С. 253–262.

References:

1. Baran, Ya., & Zymomyra, M. (1999). *Teoretychni osnovy frazeolohiyi. Navchal'nyy posibnyk dlya studentiv fakul'tetiv inozemnykh mov universytetiv ta pedahohichnykh instytutiv* [Theoretical foundations of phraseology. Study guide for students of foreign language faculties of universities and pedagogical institutes]. Uzhhorod: Zakarpat's'ka oblasna orhanizatsiya Tovarystva knyholubiv Ukrayiny. 176 s. [in Ukrainian].
2. Bashuk, N. P. (2020). *Frazeolohizmy iz zoonimichnym komponentom v nimets'kiy ta ukrayins'kiy movnykh kartynakh svitu* [Idioms with a zoonymic component in the German and Ukrainian language pictures of the world]. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu “Ostroz'ka akademiya”: seriya “Filolohiya”*. [Scientific notes of the National University “Ostroh Academy”: series “Philology”]. Ostroh: Vydavnytstvo Natsional'noho universytetu “Ostroz'ka akademiya”, 9(77), 200–203. [in Ukrainian].
3. Kotsur, V. P., Potapenko, O. I., & Kuybida, V. V. (Eds.) (2015). *Entsyklopedychnyy slovnyk symvoliv Ukrayiny* [Encyclopedic dictionary of Ukrainian symbols]. Korsun'-Shevchenkiv's'kyu: FOP Havryshenko V. M. 912 s. [in Ukrainian].
4. Levchenko, O. P. (2001). *Pryntsypy zootsentryzmu u frazeotvorenni* [Principles of zoocentrism in phraseology]. *Problemy zistavnoyi semantyki: zb. nauk. st.* [Problems of comparative semantics: Collective Papers]. Kyiv: KDLU. [in Ukrainian].
5. Martseniuk, O. H., & Remeniak, S. V. (2023). *Strukturno-semantychni osoblyvosti anhliys'kykh frazeolohizmiv-zoonimiv ta yikh ukrayinomovni ekvivalenty* [Structural and semantic features of English phraseological units-zoonyms and their Ukrainian equivalents]. *Molodyy vchenyy* [Young Scientist], 1.1 (113.1), 54–57. [in Ukrainian].
6. Rusnak, V. I. (2011). *Zoosemichni frazeolohichni odynytisi yak nosiyi natsional'no markovanoi vtorynnoyi nominatsiyi* [Zoosemic phraseological units as carriers of a nationally marked secondary denomination]. *Naukovi zapysky. Seriya “Filolohichna”* [Proceedings. “Philological” series]. Ostroh: Vydavnytstvo Natsional'noho universytetu “Ostroz'ka akademiya”, 19, 329–336. [in Ukrainian].
7. Bilonozhenko, V. M. (Ed.) (2003). *Slovnyk frazeolohizmiv ukrayins'koyi movy* [Dictionary of phraseological units of the Ukrainian language]. Kyiv: Naukova dumka. 1114 s. [in Ukrainian].
8. Uzhchenko, D. V. (2000). *Semantychna klasyfikatsiya ukrayins'kykh zoofrazeolohizmiv v etnokul'turnomu vysvitlenni* [Semantics of Ukrainian zoophraseologisms in ethnocultural coverage]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv. 20 s. [in Ukrainian].
9. Franchuk, N. L., & Pozdran', Yu. V. (2019). *Semantychna klasyfikatsiya ukrayins'kykh frazeolohizmiv iz komponentom-zoonimom* [Semantic classification of Ukrainian phraseological units with a zoonym component]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernad's'koho. Seriya: Filolohiya. Sotsial'ni komunikatsiyi* [Proceedings of TNU named after V. I. Vernadskyi. Series: Philology. Social communications], 30(69), 38–42. [in Ukrainian].
10. Yats'kiv, M. Yu. (2014). *Zdobutky suchasnoyi ukrayins'koyi frazeolohiyi u konteksti novitnikh paradyhm lnhvistychnykh doslidzhen'* [Achievements of modern Ukrainian phraseology in the context of the latest paradigms of linguistic research]. V. I. Smolanka, I. V. Artiymov (eds). *Mizhnarodnyy naukovyy visnyk: zbirnyk naukovykh statey za materialamy XXVII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, Uzhhorod–Budapest, 26–29 lystopada 2013 roku* [International Scientific Bulletin: a collection of scientific articles based on the materials of the XXVII International Scientific and Practical Conference, Uzhhorod–Budapest, November 26–29, 2013]. Uzhhorod: DVNZ “UzhNU”, 8(27), 253–262. [in Ukrainian].